

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Om Religion og Liturgie

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Om Religion og Liturgie", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 133. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1807_61-txt-shoot-idm226.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Trænge vi til Religion?

Dette spørgsmaal maatte synes underligt, især for Historiens Fortrolige, dersom det ei var bekiendt, at vor Tid sætter en Ære i at nægte, hvad alle de svundne Aldere have bekræftet, i at indknibe sig selv til Jorden, som om det var Menneskets højeste Triumph at paastaae sin Tilværelses Nullitet. Nu derimod vil man med Rette her fordre det besvaret.

Først ville vi søge at føre Livet og dets Problem frem for Beskuelsen, ei for derved at undgaae Svaret; men for at sætte Læserne paa vor Standpunkt.

Vi leve i en Dal, begrændset af et uoverskueligt, bølgende Hav. Vakte ved Traditionen, og drevne af en uforklarlig Tvang, ahne vi dunkelt, at paa hin Side Havet maa være et Land, med skiønnere Vexter, og renere Luft – vort oprindelige Hiem. Uvilkaarlig stirre vi did, uvilkaarlig stræbe vi i vore Aandedrag at opfange Luften, der synes at strømme ud fra hint Ubekiendte. Herved blive de staaende, som berusede af Dalens Druer, eller lænkede til denne Jord, ei kunne skue dens Ophør. Herved bleve vi maaskee Alle staaende, dersom Havets Bølger ei efterhaanden opslugte os; men nu kunne vi ei længere være tilfredse med den 134ubestemte Ahnen. Vi forlange Vished. Selv tør vi ikke vove os bort, da vi maa gaae under ved Forsøget, og dog ei vide, om det er os tilladt, at forlade Dalen; men tvende Sendebud have vi, *Poesien*, og *Philosophien*, og paa dem bygge vi vort Haab. *Poesien* svinger sig ud over Havet, og taber sig mellem Skyerne. Kun stundum skimte vi den i det Fjerne, og, vor Stirren uagtet, ville vi dog aldrig opdage andet, end at den er omgivet af en forbifarende Glands, som vi ahne at være Virkning af den skiønnere Soels Straaler, vi sætte i det Ubekiendte.

Philosophiens Vei er en anden. Først giennem søger den Dalen nøie, og følger den i alle dens Bugter, for, om mueligt der at finde Stedet, hvorfra hin Ahnelse udstrømmede; men drives efter spildt Møie, af Nødvendigheden – til at slutte, den dog maa være kommet over Havet. Med største Omhyggelighed udruster den sit Skib til Fart over Dybet: men kommer neppe et Steenkast fra Landet, før den standses af de skyehøie, rullende Bølger. Enten maa den hæve sig over dem, og blive Poesie, eller ankre, udsat for de stormende Vinde, eller den, træet af forgjæves Kamp, maa vende tilbage, byde os betragte Dalen som vort Hiem, og nøies med at give Regler for den beqvemteste Gang paa den bugtede Vei, der fører til Havet.¹³⁵

Enten maa vi nu atter tye tilbage til hin Ahnelse, *Philosophien* i det højeste kun gjorde bestemtere, eller vi maa erkiende vor Trang til Belærelse fra hin Side Havet.

Saasnart Mennesket har bragt sine Evner til den Grad af Udvikling, at han kan beskue sig selv, da møder ham flux Tilværelsens underfulde Gaade. Han seer Jordens andre Dyr nøies med Øieblikkets Nydelse; men hos sig selv finder han en Trang, der gaaer ud over det Endelige, uden at være sig sin Gienstand bevidst. Han troer at løse Knuden, ved at erklære sig væsentlig forskiellig fra de andre Dyr, og hævet over dem; men han knytter den kun derved fastere, thi vil han ikke antage som sit Maal, at fødes, nyde, og døe, da forlades han af Livets hele Analogie; har udrevet sig af den eneste bekiendte Kiæde, og staaer som et enkelt led, uden Berøringspunkter. Er han et Hverdagsmenneske, eller et klogt Dyr, da iler han med at overhugge Knuden, vender tilbage til sine fornuftløse Frænder, og gjør endelig Nydelse til sit højeste Maal. Men end ikke herved er han blevet eens med sig selv, thi han har beredt sig en ny Kamp mod den nedtrykte, men aldrig overvundne Ahnelse af det Høiere, der hos ham forkynder sig igiennem det, vi ¹³⁶kalde Samvittighed. Han kan ofte undvige Kampen, men aldrig ende den som Seiersherre, thi stedse maa han flygte for den overmægtige Fiende, hvis Angreb blive stærkere og hurtigere, ligesom Alderen gjør ham svagere, og mere uskikket til Flugt. Tilsidst indknibes han imellem den og Døden, og kaster sig skælvende i den Sidstes kolde Arme, uden dog at turde der haabe Befrielse fra den forfølgende Dæmon.

Mennesket, som er mere fortroelig med Ahnelsen om sin høiere Natur, nedseer stolt paa sin slumrende Broder, og bebreider ham, han selv er Aarsag i sine ængstlige plagende Drømme. Selv slutter han sig end tættere til sin Ahnelse, og haaber, at faae den giennem *Poesien* eller *Philosophien*, potenseret* ¹³⁷: bragt til *Vished* – gjort evident. *Udgiv.* til *Vished*. Undertiden troer han at have naaet sit Maal, men om det er en Skuffelse eller ikke, skal følgende Betragtning lære.

Poesien veed vel at konstruere en høiere Tilværelse af de meest glandsfulde Træk, hvori Mennesket øiebliklig bevæger sig med berusende Vellyst, men den kan ikke skiænke noget varigt Liv i samme, og ei tillægge Existencen en egen Værdie, som indsluttende Betingelsen for en høiere Væren. Er nu dens Tendents, at udrive Mennesket af Tilværelsen, kan den ei heller løse dennes Gaader, der tvertimod ¹³⁷træde stærkere frem, jo nærmere den kommer sit Maal. Vel vide vi, den nogle Gange især i de sildigere Tider stræbte at knytte sig til Livet, men vi vide ogsaa, at den enten derved ganske foragtede sin Natur, og blev den dyriske Nydelses forførende Maler, eller sank under Tilværelsens tunge Byrde, som den med sig vilde hæve til det Evige.

Man vente ikke her en udførlig Kritik over de philosophiske Systemer, som her slet ikke vilde være paa

sin Plads, om vi end kunde give den; men blot Fremstillingen af det høieste Punkt, Philosophien, i Følge sit Væsen, kan og tør bestige! Den kan lede Mennesket til Bevidsthed om Tilværelsens Strid, og saaledes med Bestemthed fremsætte det høieste Problem. Den kan motivere sin Paastand, at dets Løsning enten maa være umuelig, eller føre ud over Tilværelsen; men selv at løse det, formaaer den ikke.

Den kan beraabe sig paa ethvert udviklet Menneskes indre Erfaring, naar den paastaaer, at vor Fornuft erkender en høiere Lov end Naturens; men den kan aldrig forklare Phænomenet, hvi hin, der dog forkynder sig som det høieste, ei kan fremtræde i Tilværelsen med samme Nødvendighed som denne. Den kan ikke forklare denne Disharmonies Udspring fra en Harmonie, saa lidet som dens Tilbagevenden til en saadan. Enhver som tænkte selv, vil finde, at baade *Fichtes*, og *Schillers*, og *Schellings* Forsøg, ved deres umiskendelige Præg af overordentligt Genie, ere mislykkede, og herfra er kun et lidet Skridt til at indsee, hvorfor, og at de nødvendigen maatte mislykkes. Alle de Opløsninger, Philosophien tillader sig af hine høie Gaader, maa enten være en Nægtelse af Gaadernes Tilvær, eller støtte sig paa en Hypothes, der ei kan bevises, men er stundum saa genialisk skiult, at den synes at være Resultatet af den indvortes Erfaring selv.

Schelling er uden Tvivl Den blandt de nyere Philosopher, der værdigst karakteriserede det Evige, og meest konsekvent udledte Exsistencens Strid derfra, som blot tilsyneladende; men hvad hjælper den strængeste Konsekvens, naar det første Led svæver i Luften, saa vi ei uden Poesie kunne nærme os det? Under *Schellings* Haand fremstod en herlig nye Skabelse, men just derfor manglede Sluttelsen (?) til den nærværende. Antagelse af det Evige, fristes vi, forledte af vor Trang, let til da at frakiende Navnet Hypothes; men den bliver det ikke min dre, fordi den vises som nødvendig, naar Philosophien skal kunne udsige noget Oplysende om Gaaden.

Derfor valgte vi *Schellings* Philosophie til Exempel, fordi vi i den see Philosophiens Tilstaaelse af sin Uformuenhed til at forklare Tilværelsens Gaade, og altsaa Henviisning paa ubetinget Trang til noget høiere.

Kunne vi ikke knytte Tilværelsens høieste Led til det Evige, da maa Kundskaben om deres gjensidige Forhold nødvendig komme ovenfra, eller vi maa undvære den. Det Sidste kunne vi ikke, naar vi hævdede os over Dyriskheden, og føle hin Trang, der gaaer ud over det Endelige, og vi maa da inderlig hige efter det Første.

Lykkedes det os, endog kun tildeels at fremstille de foregaaende Ideer med Lys og Sandhed, da vil vist Ingen af vore Læsere ansee Religion som et Baand paa den Uoplyste, eller en Støtte for Moralsystemets vankende Bygning * - Jeg maa, for min Person tilstaae, at jeg stedse har anseet og endnu anseer Religionen for den sikkerste Grundvold, hvorpaa Moralen maa være bygget. Ved ikke at antage dette, bliver Moralen, i mine Tanker, just en vankende Bygning - en Klogskabslære, og intet andet. Støtten - Religion kan heller *aldrig* borttages, Moralen maa nu have naaet sin behørig Fasthed eller ikke. Udgiv. , der skal borttages, saasnart denne har naaet sin behørig Fasthed, men følge os med Interesse, naar vi søge at besvare Spørgsmaalet: